

Priprave za VII. sejo so v dosednji praksi priprav sej CK ZKS prav gotovo izjemen primer: prvičkrat sodeluje tolikšno število članov in nečlanov.

Lahko bi dejali, da to ne bo zgolj seja članov CK, pač pa seja komunistov in nekomunistov, ki so sodelovali v javnih razpravah o tezah in predlogu resolucije. Mnogi bodo iskali v njenih stališčih potrditev svojih stališč oziroma argumente zoper. Zato je odgovornost CK ZKS in njegovega vodstva za uspeh plenuma še toliko večja.

Seja ne bo zgolj preizkusni kamen reorganiziranih vodstev CK ZKS. Lahko bo nov impulz za tesnejše povezovanje članstva z vodstvom ali pa bo predstavljala stagnacijo zagona, ki so ga sprožili na zadnjih sestankih vrhovnih teles Zveze komunistov.

Organizacije in posamezniki na univerzi* so v dosednji razpravi o tezah za VII. sejo dali mnogo koristnih pripomb, ki bi jih veljalo proučiti in upoštevati, pri nekaterih vprašanih pa so pokazali na odprtost in nedomišljenost rešitev, ki terjajo znanstveno raziskovanje in poglobljeno obravnavanje. V ta namen so predlagali vrsto konkretnih raziskav, ki bi jih bilo potrebno pri programiranju nadaljnjega dela CK ZKS opraviti, da bi bila znanstvena misel bolj prisotna pri delu in stališčih komunistov.

V nečem pa so si bili enotni: tako teze za VII. sejo kot način, kako so bile posredovane članstvu, ga štejejo za pomemben korak in očiten napor, da se ZK realizira kot idejnopolitična sila — da opravlja funkcijo teorije (filozofije) v delavskem gibanju (Marx), da pa se istočasno organizacijsko usposablja za praktično borbo za svoja stališča, — javno in argumentirano. Prav tako je bilo visoko ocenjeno dejstvo, da sta se predsedstvo in izvršni komite odločila, da začneta graditev nadaljnje politike Zveze s poskusom analize strukturalnih sprememb v slovenski družbi in z opredelitvijo odnosa do inteligence in kmeta. Javna razprava je pokazala pri prvem na dosti nejasnosti in pomanjkanje empiričnih raziskav.

PRISPEVEK KOMUNISTOV UNIVERZE VII. SEJI CK ZK SLOVENIJE

Zadnje pa ima večina članstva v osnovi za pomemben dosežek še posebej zato, ker so v zgodovini delavskega gibanja znani pojavi nezaupanja do inteligence, kar vse pa je prvenstveno osiromaševalo delavsko gibanje, posledica pa je bila često vulgarizacija resničnega marksizma. Teze skušajo ta deficit, kolikor ga je bilo v preteklosti pri nas oziroma ga je — odpravljati. Temu naj bi sledila tudi družbena praksa. Podobno velja tudi za vprašanje kmeta.

Tako v razpravah v nekaterih osnovnih organizacijah kot na aktivu, ki se je sestel 17. 2. ob zaključku javne razprave po organizacijah, je bilo mogoče ugotoviti optimizem pri oceni konkretne politične situacije, ki da je stabilnejša kot pred nekaj leti, kljub vrsti zaostrenih problemov — materialni položaj, mednarodna situacija, posamezni pojavi poizkusov izkoriščanja IV. plenuma, odprtih meja itd. Tezo o labilni politični situaciji, nihilizmu itd., so komunisti zavrnil, ker menijo, da jo širijo predvsem tisti, ki želijo kovati politični kapital zase. Ob nadaljevanju pobrionske usmeritve sodijo, da so se demokratične sile sposobne še odločneje in uspešneje spopasti s tujimi negativnimi vplivi, da so sposobne voditi dialog s pozicij marksizma in poiskati z delovnimi ljudmi nadaljnjo perspektivo razvoja. Ob tem je bila nešteta vrsta konkretnih uspehov takega dela doslej na univerzi.

S tega vidika je bil v aktivu obravnavan tudi predlog resolucije za VII. sejo, ker da vse preveč posveča pozornost in prostor »tradicionalnim sovražnikoma«, in to dokaj pavšalno. Resolucija bi morala biti mobilizacijski dokument in po mnenju prisotnih bolj obrnjena k sedanjim in jutrišnjim problemom. Predvsem bi morala biti kar se da konkretna. Obrnjena bi morala biti k odkrivanju tistega v samoupravi v blagovno-tržnih pogojih, sedanji posredni demokrati, mednacionalnim odnosom, nagrajevanju, vlogi države itd., kar bi lahko jutri oviralo razvoj in omogočalo pojavljanje »tradicionalnih sovražnikov« v novi obliki. Ker ne analiziramo dovolj protislovnih tenzenc, temveč često le propagiramo nekatere rešitve — se te pojavljajo kot nedotakljivi fetiši. Ker premalo in nestrokovno predvidevamo, lahko pogosto le politično gasimo — in zato smo pogosto tudi v zamudi. Dokler tega odnosa v večji meri ne spremenimo, so tudi možnosti znanstvenega dela na teh področjih omejene.

Resolucija je političen in mobilizacijski akt — je bilo v aktivu večkrat poudarjeno; zato je prav, da vnaša vzdušje samozavesti in pogumnega tolmachenja naše politike »tudi takrat, kadar je treba povedati nepopularno in boleče dejstvo«. Odkrito moramo izraziti težave in se zavedati, da bodo napredne sile resnično bolje izkoristile, kot to lahko stori kdo drug. Zato naj resolucija odkrito spregovori o naših problemih. Društvene razmere niso bile nikoli idila in to ne smemo v nobenem trenutku skrivati.

Univerzitetni komite ZKS bo po sklepu aktiva zbral vse pripombe in prispevke ter jih posredoval članom CK ZKS, ki so v delovnem odnosu na univerzi. Prav tako jih bo poslal IK CK ZKS.

Krešo Petrovič

* Kadar uporabljamo izraz univerza, mislimo na fakultete, visoke in višje šole ter akademije.

Foto Leon Dolinšek

DELU ČAST IN OBLAST

Neki moj znanec je med redkimi posamezniki, ki so še pristaši te parole, izvirajoče iz udarniških časov. Njegovo osnovno merilo za ocenjevanje kakršnekoli človeške dejavnosti je delo, telesno delo. Zaveda se, da umskega dela ni mogoče izmeriti ne prešteti. Kdor več dela, več velja. S tega stališča vrednoti tudi delo umetnikov. Pogovor z njim me je navedel na misel, da bi sestavil lestvico umetnikov, ki največ delajo.

Upošteval bom naslednje umetnike: kiparje, igralce, slikarje in besedne umetnike. Razvrstil jih bom po napornosti in obsežnosti njihovega dela, po stroških, ki jih imajo pri delu in po njihovem učinkovanju na določeno število prebivalstva. Vsaki od teh lastnosti bom prisodil eno točko.

Kiparji: 4 točke. V mislih imam kiparje, ki klešejo umetnine iz kamna ali pa jih varijo iz različnih kovinskih snovi. Njihovi delovni napori se gotovo ne morejo meriti z naporji najtežjih telesnih delavcev. Marmor, bron in železo so tudi drage snovi. Če pa povrh vsega še naredijo mnogo kosov spomenikov, ki stojijo na javnih mestih, kjer si jih lahko vsak ogleda, nedvomno zaslužijo najvišjo oceno.

Igralci: 3 točke. Nekatere vloge zahtevajo izredne telesne napore: sabljanje, te lovadba in ostale telesne spretnosti. Obenem nekdo lahko igra na leto deset takšnih napornih vlog, pri katerih ga gleda tolikšno število ljudi, kakršno je včasih na velikih ljudskih zborovanjih.

Slikarji: 2 točki in pol. Slikarji se pri delu preveč ne utrudijo, razen če nimajo pretežkega čopiča (pol točke). Nekateri mnogo slikajo (ena točka) in četudi so inozemske barve drage, so stroški še vedno manjši od stroškov, ki jih imajo kiparji (pol točke). Sadove njihovega dela si ogleda manjše število ljudi, zato dobi samo še pol točke.

Besedni umetniki: 2 točki in četrt. Najnapornejša je delo pisateljev, ki se še niso naučili tipkati (četrt točke). V dobro pa moram tistim, ki so produktivni kot tovarna papirja, šteti eno točko. Stroški niso omembe vredni, zato pa vsaj knjige nekaterih berejo množični bralci. Zato si po pravici zaslužijo še eno točko.

Merilom, ki sem jih uporabil pri predstavnih posameznih zvrsti umetnosti, bi moj znanec vsaj pri nekaterih besednih umetnikih dodal še kakšno osebno merilo, ki ga na primer izraža stavek: »To so bleferji. In vendar velja ta stavek ljudem, ki zdržijo marsikatero od naštetih meril. Kategorijo umetnikov, ki jih imenuje bleferje, ocenjuje s stališča zdravega razuma. Zanj ni zdrav, kdor piše nerazumljive knjige. Obenem je torej blefer (to je že estetsko stališče!), ker pa se nad njegovimi knjigami spodobni ljudje zgrajajo, je škodljiv (to pa je družbeno stališče!). Če bi bilo bleferjem resnično do dela, meni moj znanec, bi ali zorali hektar zemlje ali pisali razumljive pesmi, ki bi

kljub čustvom vsebovale zdrav razum. Morda pa bleferji nimajo pravega dela? Torej ga jim je treba priskrbeti. Ker pa kljub temu, da bi jim priskrbeli delo na poljih, najbrž ne bi hoteli delati, bi bilo potrebno zanje ustanoviti delovna taborišča (oh, sladke, oprostite, sanje sicer razumskih ljudi). Morda bi po vrtni iz njih izdajali zdrave knjige in pisali, če že ne rimane pesmi, pa vsaj pesmi z ločili, saj pravijo, da je tudi Elvis Presley, ko se je vrnil iz vojske, namesto rock an'rolla pel lepo melodiozno popevko »Vrni se v Sorrento«, ki je vseh tudi pametnim Slovencem.

P. Baloh

TOPS - POPS KOMENTAR

Ocenjevalec gramofonske plošče, ki jo je Tribuna tiskala v novoletni številki, je v Teoriji in praksi spremenil naslov skladbe »Strelji na študentsko poslopje« v »Strelji na študentsko naselje«. Pripominjamo, da nam ni jasno, katero skladbo je ocenjevalec imel v mislih.

AFORIZMA

Dohodki niso dovolj visoki? Nesite jih jih na Triglav!

Potrebo raje opravite na WC, ne pa na sestankih. Tone Dim

ODPRTO PISMO UREDNIŠTVU DELA

Ker je moj sestavek »Dovolite mi pripombo« že četrti prispevek, ki mi ga vaš časopis ni hotel objaviti, sem se odločila, da vam napišem odprto pismo, in prosim, da ga objavite.

V lakoničnem pojasnilu, ki ste mi ga poslali, trdite, da mojega prispevka »ne morete objaviti«, ker »menite, da v takem tonu ne morete reševati niti vsakdanjih težav, kaj šele zapletenih problemov«. Sestavek, ki ste ga tako ocenili kot nevednega objave, kot nesodobnega, je medtem izšel v Naših razgledih (28. jan. t. l.); ker imajo potemtakem bralci priložnost, da sami presodijo, ali je bilo vaše stališče upravičeno ali ne, se mi ne zdi potrebno, da bi opravičevala in zagovarjala ton svojega pisanja, pač pa vam hočem glede na vaš »ton«, glede na vaš odnos do nekaterih sodelavcev in pa do bralcev zastaviti nekaj vprašanj in vas opozoriti na nekaj dejstev.

Delo je glasilo Socialistične zveze delovnih ljudi. Mar nimajo potemtakem vsi člani Zveze enake pravice, da v tem svojem glasilu povedo svoje mnenje, če je »pismeno« izraženo? Ali uredništvo ne meni, da je zavračanje in zamolčanje tistih mnenj, ki ne popirajo trenutne bolj ali manj uradne linije, v opreki z osnovnimi pojmi demokratičnosti? Če pa zavračate to ali ono mnenje zato, ker se vam zdi zmotno, mar se vi niste nikoli motili? Recimo pred letom 1948, pa tudi po njem, in, ali morete glede na dosedanje izkušnje z gotovostjo trditi, da se tudi vaše današnje mnenje ne bo čez čas spremenilo? Kaj mislite, da je tudi pravica do pomote zgolj privilegij izbrancev?

In razen tega, kako spravljate svoje ravnanje v sklad z določili ustave o javnosti množičnih občevelnih sredstev? Kako si vaše uredništvo pravzaprav zamišlja boj mnenj, ki ga tako

vneto in vztrajno bodri? Ali mogoče kot ekshibicijo enega mnenja, ki ostalih ne pušča do besede? Ali pa se ravnote po starem geslu »naj ne ve levičca, kaj dela desničca«, ko deljenim mnenjem ne dajete besede, hkrati pa v uvodniku izjavljate: »Ne smemo se bati tistih, ki malo drugače mislijo. Ustvarjalne osebnosti morajo biti samostojno razmišljajoče, nič servilne, takšne, da si upajo na glas misliti in povedati vse naravnost brez ovinkov. Takšni ljudje bodo za napredek naše družbe storili več dobrega kot pa tisti, ki so slepo vdani in uradniško pokorni.«

Ceprav se svobodoljubnemu človeku zdijo takšne ugotovitve same po sebi umevne, jih je vendar vesel, ker jih bolj redko sreča. Žal pa to veselje lahko traja le bežen hip. Ze ista številka Dela nas namreč prepriča, da teh mnogoobetajočih izjav ni dobro jemati dobesedno, saj sam njihov avtor v svojem poročilu z naslovom: »Stare sile — stara sredstva« takoj na naslednji strani popolnoma pozablja na svojo pravkar razglašeno sirpnost in se niti z eno samo besedo ne oddeli od teženj, ki si lastijo monopol nad resnico, teženj, ki so, priglane do absurda, našle svojo grozljivo karikaturo na Kitajskem.

Kar pa zadeva kritiko in njen ton nasploh, menim, da sta pri reševanju vsakdanjih kot zapletenih problemov poglavitna in odločilna: za resnico in dejstva dovteten razum, ki ga ne omejujejo dogme in doktrine in pa seveda prizadetost in zavzetost za stvari. Bonton pa je tukaj povsem nepomemben, lahko bi celo trdili, da se z resnico nič kaj ne ujema; saj je znano, da resnica v oči bode, zato je zmeraj nekoliko neprijetna in nespodobna. Prav zato jo tudi premnogi urekajo z magičnim zaklinjanjem, kot je na primer »nekonstruktivna kritika« ali pa »zlomerno nergaštvo«. Ceprav sta ti anatemni tvorbi stalinističnega slovarja, sta zaradi svoje vsestranske uporabnosti in koristnosti pri nas očitno še zmeraj nepogrešljivi; saj tiste, ki ju uporabljajo, varujeta pred neljubim dejstvom, da obstaja edinoletna kritika, ki nima prav, ne glede na pozicije, iz katerih izhajata. Pravi kriterij zanju pa niso v spremenljivih linijah in direktivah, ampak v življenju samem, v dejanjih in dejstvih, ki so vsakomur vidna in spoznavna.

Zato je odveč vsak strah, da bi pisanje, ki ga objavljate, oziroma, ki ga ne marate objavljati, lahko kogarkoli za trajno speljalo na kriva pota in pohujšalo. Pač pa uredniška politika enostranskega stališča, kot ste jo uveljavljali — če navedem samo nekaj primerov iz zadnjih let — v kampanji za ljubljanske podvoze, v zvezi z izjavo sodelavcev bivše Sodobnosti (ko ste razen mojega odklonili še štiri ali pet člankov, ki so oporekali uradnim interpretacijam te izjave) ali pa v zvezi z nedavnim odstopom Izvršnega sveta, pomeni ne le dezinformiranje, ampak tudi podcenjevanje bralca; saj mu s tem, da mu vsiljuje svoj izbor stališč, dejansko odreka zmožnost samostojne presoje in razsoje. Takšno

arbiterstvo pa ni nič drugega kot sodobna oblika jerobstva, ki ga je bil razglašil že Cankar, in ni k temu več kaj dodati.

Vendar si ne utvarjam, da bi Cankarjeve besede, kaj šele moje, lahko količkaj omajale vaše stališča; zlasti še, ker se stvari z različnih zornih kotov vidijo različno in kdor jih hoče v resnici spoznati, si jih mora ogledati od vseh strani, kar pa ni tako lahko.

Če bi se nam na primer nenadoma dohodki znižali — ne na plačo tistega profesorja novomeške gimnazije, ki ima 56.000.- din, ampak na prejemke direktorja osemletke, ki znesejo celih 90.000.- din — naj vas primem za besedo in vprašam »naravnost brez ovinkov« — bi bilj potem tudi še prepričani, da je pri razpravljanju o situaciji naše kulture in prosvete, ki se je nanjo nanašal moj odklonjeni sestavek, bonton res tako pomemben?

Draga Ahačić

P. s. Pričujoče pismo mi je Delo odklonilo z utemeljitvijo, da ni poštni predal, da torej ni dolžno objavljati vseh prispevkov in da je med drugim konec mojega pisma, ki aludira na prejemke novinarjev, žaljiv. Moje mnenje pa je: če je kdo užaljen ob moji primerjavi med plačami novinarjev in pa kulturnoprosvetnih delavcev, so to lahko edinolet ti zadnji.

D. A.

UREDNIŠTVU TRIBUNE

Pred 14 dnevi, 7. II. 1967 sem poslal »Delu« — rubriki »Pisma bralcev« priložen dopis z vprašanjem o zadevi EKK Velenje, vendar do danes moj dopis ni bil objavljen.

Šlutilim, da je usoda dopisa enaka usodi vseh pisem, ki načenjajo odgovornost za EKK, zato prosim, da ga objavite v vašem — našem listu.

Tov. urednik!

V II. številki našega študentskega lista »Tribuna« je objavljeno javno pismo občinskega komiteja ZKS Velenje predsedstvu CK ZKS in IK CK ZKS, ki ugotavlja med drugim naslednje:

»V začetku januarja 1966 so predstavniki IS Slovenije na sestanku v Ljubljani obvestili predstavnike ustanoviteljev poslovnega združenja za gradnjo EKK, samo združenje in občino Velenje, da je po sprejetju družbenega načrta SFRJ za leto 1966 in po ukrepih kreditne politike jasno, da ni mogoče zagotoviti investicijskih sredstev za nadaljevanje graditve EKK. Predstavniki IS je izrecno poudaril, da je pomanjkanje sredstev, ne pa neekonomičnost investicije edini razlog, da je prišlo do njenega prenehanja.«

Zanimal sem se za višino potrebnih sredstev in našel v poslovnem poročilu Splošne gospodarske banke Ljubljana za leto 1966 naslednje obrazložitve:

»Za dograditev EKK znašajo potrebna sredstva s podražitvami zaradi reforme 61,8 milijard starih dinarjev. Gospodarstvo SRS takega bremena ni moglo prenesti, zato so pristojni organi in ustanovitelji EKK ter občinska skupščina Velenje sprejeli sklep, da se nadaljnja graditev ustavi in kombinat likvidira.«

Če bo torej uspejo likvidirati vsa do sedaj angažirana sredstva za EKK, bo kljub temu ostala izguba najmanj 20 milijard starih dinarjev, ki jo bo moral nekdo plačati. Istočasno pa naj bi se pričela izgradnja nove termoelektrarne v Soštanju, ki naj bi pretvarjala velenjski premog v električno energijo in za katere gradnjo je potrebno približno 42 milijard starih dinarjev.

Skupaj torej izguba od EKK in nova termoelektrarna zopet 62 milijard starih dinarjev.

Zanima me, kaj smo prihranili pri sredstvih in pridobili pri energiji s tem, da smo v Velenju opustili postopek vplnjanja premoga in pričeli s proizvodnjo električne energije? Zdi se mi, da ne veliko, ker nas bo vse skupaj le stalo okoli 62 milijard starih dinarjev in z veliko afero smo napravili, kakor pravimo, »iz ficka drobica!«

S tovariškimi pozdravom!

Aleš Černe, štud. ek.,
Vrhnik

OBVESTILO

Klub študentov Sevnica-Radeče prireja v soboto 4. marca 1967 ob 16. uri v prostorih skupščine občine Sevnica:

TRIBUNO

na temo

1. kadrovska politika v podjetjih sevniske občine
 2. študijski problemi
- Vabljeni vsi študentje in maturantje srednjih šol.

Klub študentov Sevnica-Radeče

TRIBUNO UREJAJO:

FRANCE ANZEL (TEHNIČNI UREDNIK),
VALENTIN KALAN, MARKO
POGACNIK, TONE PACNIK,
RUDI RIZMAN (ODGOVORNI
UREDNIK), HERMAN VOGEL

TRIBUNA — IZDAJA UO ZSJ
— UREDNIŠTVU IN UPRAVA
TRG REVOLUCIJE 1/II —
TELEFON 21-280 — TEKOČI
RAČUN 503-8-72 — LETNA
NAROČNINA ZA ŠTUDENTE
DESET NDIN, ZA OSTALE PET-
NAJST NDIN — POSAMEZEN
IZVOD 50 PAR — ROKOPIZOV
IN FOTOGRAFIJ NE VRACAMO
— TISKA ČP DELO, LJUBLJANA,
TOMŠIČEVA 1, TELEFON
23-522 — POŠTINA PLAČANA
V GOTOVINI

PO ZALIVU PLAVA BARČICA. LE KAM BO VRGLA SIDRO?

ZA RAZPRAVO

Ob dejavnosti Tribune se univerzitetni odbor in uredništvo zavedata, da je nemogoče dati eksaktno oceno, saj bi za to potrebovala več časa, obenem pa bi bila potrebna analiza Tribune vsaj za tri do štiri leta nazaj. Zato nam ne gre toliko za oceno preteklosti kot za pripombe in predloge, ki jih bodo uredniki in sodelavci uresničevali pri objavi in pisanju v Tribuni. Predvsem pa želimo podati nekaj predlogov o organizacijskih okvirih, ki bodo omogočili široko in kvalificirano razpravo ter neposredno realizacijo konkretnih sklepov. Gre nam tedaj za to, da glede na nadaljnje razprave o konceptu in urejanju Tribune opozorimo na nekaj predlogov, ki naj zagotovijo delovno kontinuiteto (širši krog sodelavcev, večji poudarek spektru študentskih in univerzitetnih vprašanj in še posebej ureditev odnosov v uredništvu: delovna funkcija in odgovornost urednikov, status odgovornega urednika in podobno).

V dvanajsti številki Tribune je bil objavljen uvodnik odgovornega urednika Rudija RIZMANA (Uresničenje Tribune, quo vadis, Tribuna). S stališči in ugotovitvami uvodnika se strinjata tako uredništvo kot univerzitetni odbor zveze študentov. Uvodnik je tako komplementaren temu zapisu in že zadeva določene probleme, ki so prisotni v posameznih kritičnih zapisih študentov in v tem zapisu. Kot materiale k nadaljnjim razpravam in razmišljanjem uvrščamo članka Iva Marenka v 8. številki (Finansiranje Tribune) in zapis R. Rizmana o študentovskem tisku v 10. številki (Zapis o posvetovanju).

Naj zapišemo, da ni naš cilj preprosto izenačiti vse pripombe h konceptu in urejanju Tribune, ki so se zadnji čas številne pojavile — s tendenco po zabavnem in senzacionalnem listu. Prav tako pa tudi ni mogoče zanikati, da takih tendenc nasploh ni. Take pripombe in kritike predstavljajo močno spodbudo za popolnejšo in problemsko barvo lista. Pri tem seveda ni mogoče mimo tega, da se del takih pripomb oziroma kritik pojavlja na relaciji »mimic — via«. Gre pač za napačno izhodišče, ki je bilo prisotno v nekaterih pismih v Tribuni v prejšnji številki in ki zahteva, da se v okviru študentskega gibanja preko uredništva pojavi skupina študentov, ki bo pisala za študente, ne pa študente sami. Podobne zahteve nujno porajajo potrebo po profesionalni strukturi uredništva, kot je prisotna pri večini jugoslovanskih študentskih listov. Količnik bi se podobne zahteve močneje pojavljale, bo treba znova razmisliti in opozoriti na argumente, ki govore nasprotno. Vsaj za zdaj ni mogoče govoriti po profesionalni strukturi uredništva, saj za to ne obstajajo niti materialni pogoji niti dokončna izraba možnosti, ki se nahajajo v okviru amaterskih razmer.

SOCIALNA STRUKTURA ŠTUDENTOV — MINIATURA DRUŽBE

Razmišljanje in predlogi

Razprava o materialnem položaju študentov v študentskem naselju »Studiraj, če premoreš« (za naš kruh gre) 15. februarja je odpadla zaradi slabe udeležbe. Televizijski program ni edini in zadostni razlog. Mislim, da se je nad tem dejstvom treba zamisliti, zlasti še, ker vemo, da vprašanja niso rešena. Sam tudi mislim, da je nezainteresiranost študentov za njihova lastna vprašanja samo navidezna. To me je spodbudilo k razmišljanju.

Brez dvoma je financiranje kadrov pereče vprašanje pri nas in v svetu. Vprašanje je izredno delikatno in širšega značaja. S tem, ko pravimo, da je »delikatno«, mislim na nujnost rešitve. »Širšega značaja« je pa zato, ker je tesno povezano s širšo družbeno problematiko, zlasti še kadrovske politiko, o čemer se veliko piše in razpravlja.

Vse to pa ni opravičilo stanja, kakršno je. Mnogi vaše krivdo na sistem. Kdorkoli pa problematiko pozna in ima pošten namen in dobro voljo, ve, da ni neresljivo vprašanje. O tem se je doslej že razpravljalo in pisalo. Mislim, da pa je iz toliko testa premalo kruha. Ostajali smo preozki, nismo dovolj upoštevali nekaterih momentov v družbi, na katere želimo opozoriti, ki pa vsak po svoje in vsi skupaj terjajo učinkovitejšo reševanje.

Da se prav razumemo, ko govorim o družbeni problematiki in družbi. Spomnim se pogovora s študentorji, ko pravi eden drugemu: »Pomisli, kako daleč so prišli študenti. Sedaj, ko jim je družba omogočila študij, so začeli delavce in kmete puntati proti naši družbi.« Delavec, kmetov in študentov torej ne šteje za člane družbe. Ko govorim o družbi, mislim na družbo v vseh njenih socialnih dimenzijah, ki ne izključuje delavcev, kmetov in študentov. V mislih imam družbo v vseh njenih nacionalnih dimenzijah od Lendave do Pirana. Mislim, da je vzrok neuspehov dosežanih prizadevanj (uspehov ne preziram), da se izboljša materialni položaj študentov v tem, ker smo premalo upoštevali splošno družbeno problematiko, zlasti še kadrovske v vseh njenih socialnih in nacionalnih dimenzijah.

Imam konkreten predlog, da pristojni, zlasti ZSJ, ZMS in SZDL, ob sodelovanju upravnih in predstavniških organov formirajo delovno skupino, ki bo v čim krajšem času vse o tem izgovorjeno in napisano proučila. Prouči naj uspehe in neuspehe dosežanih prizadevanj, vzroke neuspehov oziroma začasnih uspehov. Delovna skupina naj bi izdelala realen predlog oziroma program, ki bo zagotavljal trajno, sprotno in nekampanjsko reševanje materialnega položaja študentov in dijakov kot elementa kadrovske politike.

Prezreti ne smemo še nekaj momentov, na katere preradi pozabljamo.

Prvi je idejno političnega značaja na univerzi. Socialni problemi (študirajoče) mladine utegnejo nuditi ugodna tla raznim idejnimi in socialnim pojavom, ki so ob povečani stopnji demokracije toliko bolj prisotni in njih vključevanje v mednarodno dinamiko še pospešuje. Smešno bi bilo, da bi se iz strahu pred zastrupljanjem s strani zahoda obdajali

Ze prej smo zapisali, da bo treba preseči ocene, češ da se preko Tribune uresničuje le interes ozke skupine študentov in v isti sapi zahteva, da ta skupina piše tako ali drugače, (glej pismo študentov medicinske fakultete), kar pa zopet — nasprotno — poraja težnjo, da se prav taka skupina legalizira. Pod preseganjem mislimo na vključevanje in sodelovanje vseh študentov, vsaj načelno, ker praktično to ni mogoče. Kot taka je torej Tribuna lahko le potencialno študentska oziroma študentski list, v praksi pa je in bo vedno list tistih, ki pišejo, delajo in čutijo zapisano problematiko kot svojo. Nadaljnja razprava bo morala izhajati iz celostne kritike in to predložnosti, ki jih s tem sproža. To pa je neposredno sodevsem tiste kritike, ki se zaveda neposrednih posledic in lovanje pri izboljšanju tiska. Gledano iz takega zornega kota je potrebno posamezne stvari imenovati takšne kot so, na primer kritika 42 študentov drugega letnika medicinske fakultete je lahko v nekem smislu lažna, saj doslej nihče od 42 podpisanih študentov ni napisal članka v list, da ne omenimo njihove popolne odsotnosti v študentski dejavnosti na univerzi. Seveda pa s tem nečemo diskvalificirati njihove kritike.

Očitek o zaprtosti in »vsiljevanju« skupinskega gledišča študentski javnosti je, prisoten tudi pri ostalih kritičnih pismih študentov posameznih fakultet, čeprav se ravno izven seznama podpisanih prav z istih fakultet pojavljajo pisci v Tribuni, ki jih sicer nič ne ovira, da ne bi pisali in s tem mnogo bolj kot sami podpisniki dejansko prispevali k preseganju ozkosti in nepopolnosti Tribune. Pri tem ni mogoče mimo kritike, ki še posebej očita kulturni rubriki uveljavljanje zgolj skupnega interesa ob prisotnosti malega števila stalno sodelujočih avtorjev. Takšne pavšalne ocene gredo mimo dejstev: v treh mesecih, točneje v 11. številkah, se na straneh kulture pojavijo v 86 prispevkih 53 avtorjev. To je vsekakor uspeh, ki ga ni mogoče prezreti. Ob tem dejstvu pa kljub temu ni mogoče zanikati kakršnekoli kritike, ki zahteva urejanje kulturne strani. Tu pa gre predvsem za ugotavljanje tistih dejstev, ki bi ali pa govorijo o zaprtosti koncepta nasproti širini estetskih smeri, ki so prisotne v študentskem prostoru. Da posamezne kritike menda ne bi zadevale napačnih ciljev, še dve dejstvi, ki nista dovolj poznani:

— obvezna naročnina na Tribuno ni rezultat sklepa uredništva temveč univerzitetnega odbora. Univerzitetni odbor je storil tak korak potem, ko je bil list brez finančnih sredstev in bi taka situacija pomenila, da Tribuna preneha izhajati. Pred tem je list dotiral republiški sekretariat za informacije, ki pa je po občutnem zmanjšanju razpoložljivih sredstev ukinil dotacijo.

— Očitek, da je Tribuna pod »duhovnim patronatom študentov filozofske fakultete«, ni točen, čeprav to samo

(Nadaljevanje na 8. strani)

SPOROČILO

Ob tem, ko občutimo vso težko vsebino podatka, da število štipendij upada, da se socialna struktura študentov razvija v neprimerno smer, da isto velja za regionalno strukturo, da intelektualna delovna sila ostaja brez zaposlitve — nas toliko bolj prizadevajo obvestila, ki govore o kvalifikacijski strukturi vodilnega kadra v delovnih organizacijah, o porazih, ki jih naše gospodarstvo na mednarodnem in tudi že na domačem trgu doživlja; o ljudeh, ki nam zbuja jo več kot nezaupanje, da bo gospodarska reforma ostala zdravo gibanje.

Brez rezerve podpiramo tiste napredne ljudi v naši republiki, ki so pripravljeni razkinkati špekulantstvo sentimentalnega odnosa in popuščanja, kadar gre za dokazovanje strokovne usposobljenosti za opravljanje vodilnih funkcij v gospodarski strukturi. Tudi mi se zavzemamo za naslednje ukrepe, ki naj bi rešili najbolj pereče nesoglasja v kadrovski strukturi, ker dokončno vidimo, da naš materialni položaj ni mogoče izboljšati z večjo skrbjo za t. in lačno študentsko maso, pač s temeljitimi spremembami v vodilni strukturi proizvodnje:

1. Izda naj se predpis o minimalni strokovni izobrazbi, ki jo morajo imeti kadri na ključnih mestih v gospodarskih organizacijah. Predpis naj se nanaša na gospodarske organizacije z nad 300 zaposlenimi ter na banke in SDK.

Pod ključnimi delovnimi mesti razumemo naslednje: direktor, tehnični vodja, vodja komerciale, vodja gospodarsko računskega sektorja, vodja kadrovskega sektorja.

V manjših delovnih organizacijah (do 300 delavcev), kjer je proizvodnja enostavna in kjer ni zahtev po strokovnjakih z visoko izobrazbo, naj bo minimalna zahteva za ključna mesta srednja strokovna izobrazba.

V večjih delovnih organizacijah, kjer je več delovnih mest, za katere se zahteva visoka izobrazba, naj bo minimalna zahteva za ključna mesta visoka izobrazba. Če namreč strokovnjake z visoko izobrazbo vodijo od osebe, ki imajo nižjo izobrazbo od njih, je učinkovitost strokovnih kadrov seveda minimalna.

S prilaganjem temu predpisu je treba pričeti takoj in ga v najkrajšem času izpeljati.

2. Skupščina SRS ali Izvršni svet naj zadolži strokovno institucijo ali več strokovnih institucij, da izdelajo podobne profile ključnih delovnih mest v gospodarstvu.

Izdelane profile je treba posredovati gospodarskim organizacijam: da bodo sploh vedele, kaj se zahteva od delavcev na ključnih delovnih mestih, da bo delavcem na teh mestih s tem podan okvirni program samoizobraževanja; da bodo delavci, ki se potegujejo za to mesto, točno vedeli, kakšno odgovornost prevzamejo; da bo možno ugotavljati ustreznost dosežanih kadrov na ključnih delovnih mestih.

3. Takoj je potrebno zadolžiti določene strokovne institucije, da prevzamejo funkcionalno usposabljanje kadrov za ključna delovna mesta. Izbrati je potrebno tiste institucije, ki so že specializirane za določena področja in ki s svojo kvaliteto jamčijo za izdane diplome.

Funkcionalno usposabljanje pa se ne sme zopet sprevreči v »komercialne« seminarje. Prav tako ne sme biti funkcionalno usposabljanje »kompenzacija« za nezadostno strokovno znanje.

4. Uredi naj se vprašanje priznane izobrazbe. Jasno je potrebno povedati, ali se priznana izobrazba prizna kot enakovredna šolski izobrazbi ali ne. Če se ne prizna, potem naj diplome o priznani izobrazbi z vso odgovornostjo podelijo ustanove, ki so na določenem strokovnem področju najkompetetnejše. Sicer pa smo proti priznani izobrazbi.

5. Nekatere višje šole sprejemajo kandidate (zaradi komercialnega učinka ali pa zaradi tega, da upravičijo svoj obstoj!) brez nujno potrebne predizobrazbe. Zato zahtevamo, da morajo taki kandidati opraviti ne samo ustrezne sprejemne izpite, pač pa tudi izpite preko srednje šole.

6. Občinske skupščine naj takoj analizirajo sestavo svojih kadrovskih komisij in naj izberejo v te komisije ustrezne strokovne kadre, ki imajo koncepte o kadrovski politiki, in to jasne in nekompromisne. Potem naj se lotijo temeljitih analiz kadrovske strukture na svojem področju in na osnovi tega izdelajo projekt potrebnega števila in profila kadrov, ki naj bo dostopen javnosti, da bo s tem omogočena kritična konfrontacija.

7. Občinska skupščina oz. ustrezne komisije naj ponovno preučijo statute delovnih organizacij in naj pregledajo tisti deli statotov, ki govorijo o zahtevah ključnih delovnih mest.

8. V pravilnikih delovnih organizacij naj se razširi poglavje o odgovornosti. Predvsem naj se konkretizira odgovornost vodilnih kadrov. Določi naj se obvezen postopek ugotavljanja odgovornosti oziroma neodgovornosti za več indirektnih pokazateljev slabega poslovanja, ki jih dobro »zaznava« ves kolektiv. Taki indirektni pokazatelji slabega oziroma nestrokovnega poslovanja, zaradi katerih naj se uvede postopek, so na primer:

- neprodano blago (zaloge nad normo)
- zastoji v proizvodnji
- neizkoriščeni stroji
- znižanje osebnih dohodkov itd.

9. Določi naj se institucija, ki bo nosilec planiranja kadrov v nacionalnem merilu.

Ludvik Toplak

(Nadaljevanje in konec)

Zdaj se je seveda potrebno vprašati, ali je na tej ravni sploh mogoče mesijanstvo v tisti obliki, da bi moglo funkcionirati resnično integrativno in s tem zares odrešujoče. Nenehno hrepenenje kot vsebina omenjenega mesijanstva se namreč dogaja neposredno pod znamenjem — od sveta popolnoma očiščene — subjektivitete, ki ji je svet edinole mrtve predmet, ki se ga je potrebno polastiti, ga nato zavreči in s tem dokazati tako njegovo temeljno iztirjenost in brezpomembnost kot tudi edino možnost, ki človeku preostane in ki je lahko le še eno samo hrepenenje popotovanje od ene postaje sveta do druge — v smeri *edenskega vrta*. Seveda se subjektiviteta tudi ljudje prikazujejo kot predmeti in ravnanje s njimi temelji v isti zakonitosti kot ravnanje s stvarmi. Možno je torej edinole samouničevanje, pollaščenje in zavračanje ljudi med seboj — torej spet popolni dvom nad humanizmom in popolna zadostnost samouničevanja. To pa bi pomenilo, da smo se spet vrnili v začetek, k položaju, ki je razkrit npr. v *Plešati pevki*. Spet bi postalo dogajanje *nič v svetu* vse, torej edina resničnost, ki preostane in ki se ji je mogoče le preprosto podrediti, zavreči celoten humanizem in aktivizem in se skupaj s subjektivističnim umom avtomatično vključiti v avtomatični red objektivnega sveta mrtvih stvari. Mesijanstvo bi se tu seveda pokazalo popolnoma nesmiselno.

Jasno je, da Eugène Ionesco ni mogel do te mere radikalno izpeljati zastavljene problematike, saj bi s tem moral ponovno pristati v začetku, torej tam, kjer je nekadašnji bil in kjer je spoznal nezadostnost čiste reda stvari in svoje pozicije. Avtor *Nosorogov* in *Stolov* je moral ostati kritik, aktivist in humanist, in čeprav bi hotel do kraja, mora tudi neprenehoma spoznavati, da to ni mogoče, saj bi moral hkrati docela zničati celoten moderni svet. Zato mora obstati na ravni zastavljenega in ne tudi eksplicitnega problema, s tem pa seveda ponovno pristane na že večkrat omenjeno nezadostnost in nepovezanost, ne da bi jo mogel tudi v celoti, radikalno in v vseh posledicah vzeti nase.

Usoda Marije Magdalene, ki jo Jean kljub svoji in njeni ljubezni v začetku drame *»mora«* zapustiti, ker tako ukazuje hrepenenje, je v *Žeji in lakoti* razsežnost, ki opisano nekonsekvantnost in protislovje med metafiziko in aktivizmom podrobneje utemeljuje. Mariji Magdaleni se predmet Jeanovega hrepenenja — *edenski vrt* — namreč razkrije že kmalu na začetku, po Jeanovem odhodu, v podobi ljubezni, ki je očitno zmožna speljati temeljno protislovje med človekom in svetom v varne in vsaj za silo zanesljive kompenzacijske ventile. Vendar mora Jean prehoditi prej vso trnovo pot hrepenenja — od spoznanja njegove neprenehnosti pa vse do trenutka, ko (v tretji epizodi) neposredno spozna peklensko neizbežnost sveta in ko se mu v »dobri krčmi«, v »črni maši« organiziranega sveta, odpre ista odrešujoča vizija *edenskega vrta*, kjer ga napolnjeni s ljubeznijo čakata žena in hči in kjer ga bosta čakali, vse dokler ne bo plačal svetu tistega, kar mu dolguje. Hrepenenje kot temeljno dogajanje modernega subjektivističnega duha postane tako nenadoma nekaj grešnega, saj se očitno lahko zmerom dogaja le na škodo drugim ljudi. Ker je ljubezen po Ionescu očitno temeljna in morda edina še preostala vrednota, je seveda jasno, da je treba greh hrepenenja plačati. In plačal ga bo tudi Jean, saj bo moral vso večnost streči nenehno lačnim in žejnim menihom v »dobri krčmi«. Razrešitev s ljubeznijo je seveda kljub temu možna, saj tudi Marija Magdalena vdano sprejme usodo nase:

»Čakali bova, čakali bova. Čakala te bom, kolikor časa bo treba. Čakala te bom neskončno dolgo.«

S tem postane v usodi Marije Magdalene seveda še bolj poudarjena kot žrtev Jeanovega hrepenenja. Tako pa temu nujno pade cena. Edina trdna postavka sveta in bivanja, ki še ostane, je *vera* — v ljubezen sredi cvetočega drevja v *edenskem vrtu*, ki obe zablodeli žrtvi vendarle čaka nekje v neskončnosti. Vera torej hkrati na določen način blokira v začetku zastavljeno dogajanje, s tem pa seveda razkriva tudi neko njegovo temeljno nekoherentnost. V kontekstu Ionescovega sveta, ki na vsak način predstavlja sodobni evropski svet, doživlja očitno moderni aktivizem eno svojih najglobljih kriz, ki seveda izvira iz problematičnosti njegovih vrednot. V *Žeji in lakoti* doživlja Bog-bit torej ponovno degradacijo, saj je ljubezen, ki se v skrajni konsekvenci razkrije kot odrešujoča pot proti biti sveta, očitno v samem izvoru koncipirana kot izolacija pred svetom in s tem tudi le kot izjema, ne pa splošno obvezujoča možnost. To dokazujejo nekateri junaki te Ionescove drame, katerim se Jeanovo hrepenenje prikazuje v naravnost patološki luči (zlasti oba stražnika), ne določen način pa celo usoda Marije Magdalene sama. Njena ljubezen je namreč v pretežni meri le spodobna, normalna, takorekoč čisto »maščanska« ljubezen, s čemer je metafizični značaj Jeanove poti in z njo tudi Bog-bit spet degradiran. V tej nenehni protislovnosti je *vera* seveda edino, kar še preostane v razklanem dogajanju modernega človeka in sveta.

2.

Na tej ravni se namreč pojavi sentimentalizem, ki ga v gledavih zbuja Jeanov *križev pot* in še preko tega sentimentalizma je možna zveza z Jeanovo usodo. *Vera* ni bila v tej usodi seveda nikoli zanikana, ampak je doživljala le različne transformacije svojih objektov — od transcendentnega Jeanovega verovanja na začetku preko postopnega spoznavanja, da transcendentnih vrednot ni mogoče niti natančneje opredeliti niti (ali še manj) realizirati v danem bivanju, pa vse do spoznanja totalizirajočega oziroma kar docela nič-nega sveta *Črni maš v dobri krčmi*, ki edini realno še preostane na koncu, s tem pa transcendentni slutnji in teži seveda neprenehoma raste teža in cena — ostaja vera temeljna vrednota, konstanta in tudi temeljno gibalno sveta, in to velja tako za Jeana kot za Marijo Magdaleno. Razlika je le v tem, da je predmet njenega verovanja v celotnem dogajanju *Žeje in lakote* malone nespremenjen, to pa se pravi, da je zato vera Marije Magdalene tudi

ŽEJA IN LAKOTA

jasnejša in stvarnejša od Jeanove, saj jo je mogoče dovolj natančno opredeliti z besedo »ljubezen«. Ionescovo dramsko delo je torej zasnovano na kontrastu med nemotiviranim hrepenenjem po transcendentnih in nedoločljivih vrednotah in docela stvarnimi željami po nekkih povsem stvarnih življenjskih smotrih ter med realnim »objektivnim« dogajanjem samim — na drugi strani. Tisto, kar se dogaja z Jeanom, in ono, kar se zgodi z Marijo Magdaleno, je na poseben način zunaj njune volje: Jeana požene na *križev pot* iracionalni »moram«, Marija Magdalena pa je žrtev te Jeanove odločitve. Prav tako pa poteka tako imenovano »objektivno« dogajanje drame zunaj temeljnega prepričanja občinstva. Gledavci so namreč lahko v osnovi naklonjeni predvsem trdnim in zanesljivim vrednotam, manj bolj ali manj nezanesljivemu in skoz in skoz golemu prizadevanju po njih; Ionescovo besedilo vsebuje obe dimenziji. Zato je gledavcem mogoče v prvi vrsti razumeti objekt Jeanovega hrepenenja, še posebej pa vrednote, ki jih želi Marija Magdalena, manj ali celo nič pa samo dogajanje Jeanovega tavanja in nujnost Marijine Magdalene usode kot nujne žrtve tega tavanja. Temeljno dogajanje *Žeje in lakote* lahko

Drago Novak, Skupina, komb. tehnika, 1966

terež zbuja v gledavih predvsem sentimentalistična občutja, ki pač v celoti izvirajo iz temeljnega nesorazmerja med željami in možnostmi, med realno in iracionalno nujno, pri čemer pa so v gledavih merila za dogajanje seveda že vnaprej prisotna. Že vnaprej namreč natančno vemo, da Jean ne bi smel na pot, ki ga vodi iz ljubezni, zakaj ta ljubezen je kljub vsem njegovim — takšnim ali drugačnim spoznanjem — vendarle trdna, zanesljiva in celo edina možna vrednota. To pa nam potrjuje tudi finale drame. Zato stojimo v celotnem toku dramskega dogajanja seveda trdno na njeni strani, pa naj se z njo dogaja karkoli, s čimer pa se nam seveda zmerom bolj trdno dozdeva, da kljub vsej dolgi, mučni neizogibni Jeanovi poti najbolj tragična figura v *Žeji in lakoti* »normalna« in v tej »normalnosti« tudi stvarna, Jean pravzaprav Marija Magdalena, saj je le-ta najbolj pa se nam ob njej vedno bolj razkriva kot sanjač — kljub ponovnemu spoznanju, da je svet, kakršen v kljub vsej neizmerni, iracionalni sili, ki je v njem, in svoji celoti je — razkrit v zadnji epizodi *Žeje in lakote* v »Dobrih mašah v črni krčmi« — in da je edina njegova perspektiva — *nič*, vsaj s stališča tistega tradicionalnega ali »normalnega« humanizma, s katerega je navsezadnje *Žeja in lakota* tudi napisana. Še v posebej jasni luči pa se nam razkriva Jeanovo sanjaštvo potem, ko se mu pred očmi razkrije vizija *edenskega vrta*, na las podobna tisti viziji, ki se je razkrila Mariji Magdaleni že v začetku, ki pa zdaj očitno ni več mogla na način »normalne« stvarnosti, kakor na začetku, ampak le še kot neskončno pričakovanje. Torej je celotno dramsko dogajanje *Žeje in lakote* rezultat nenavadnega nesporazuma oziroma kar Jeanove kratkovidnosti. In tako se nam zdi, da je bil omenjeni dramaturški trik (da moramo slediti Jeanovemu popotovanju od ene do druge postaje sveta) izmišljen samo zato, da bi spoznali njegovo — in tudi svojo — zmoto, in skoznjo, kakor rečeno,

V okviru priprav na XII. mednarodni seminar »Univerze danes« Centralni odbor zveze študentov Jugoslavije razpisuje

NATECAJ

za temo

Materialni položaj študentov in gospodarstvo

V okviru referata — študije bi bilo posebno potrebno obdelati naslednje probleme:

- gospodarstvo kot faktor zagotavljanja materialnih možnosti študija;
- strokovna praksa študentov in sodelovanje z gospodarstvom;

Seminar »Univerza danes«, ki ga že 11 let organizirata Skupnost jugoslovanskih univerz in Zveza študentov Jugoslavije in na katerem sodelujejo profesorji in študentje iz več kot 40 držav iz celega sveta, se je uveljavil kot eden izmed najbolj znanih mednarodnih seminarjev.

Pravico do sodelovanja imajo vsi člani ZSJ. Podeljene bodo tudi tri nagde v višini 500, 300 in 200 novih dinarjev. Avtorji najboljših del bodo na seminarju sodelovali.

Dela pošljite na naslov
Centralni odbor ZSJ,
Bulevar Lenjina 6, Novi Beograd
in sicer najpozneje do 20. marca 1967.

le ponovno restituirali *vero*, ki je bila še od samega začetka v nas; in to je seveda »normalna« vera v »normalno« ljubezen.

Zgoraj opisane neposredne komunikacijske razsežnosti *Žeje in lakote* smo omenili zato, ker se je znotraj njih morala gibati tudi ljubljanska uprizoritev. Sentimentalizem, ki je zato seveda v temelju prisoten v Ionescove besedilu, s tem pa hkrati tudi v celotni problematiki, ki jo Ionesco biva. Na tej ravni je bil avtor *Plešaste pevke* nujno prisiljen zanikati svojo, nekada tako učinkovito »antigledališko« strukturo, s tem pa pripeljal svojo dramaturgijo — preko vse bolj ali manj spretnih in dosledne persiflaže simbolističnega gledališča — nazaj k tistim načelom tako imenovanega »meščanskega«, v osnovi še zmerom psihološkega in malo, samo verbalno poetiziranega, hkrati pa tudi izrazito ideološkega in aktivističnega gledališča (brez humorja, tistega gledališča skratka, ki ga je Ionesco s tako hito napadel v svojih besedilih iz začetnega obdobja. Krog se tako nujno mora ponovno skleniti. Skupaj s stvarno nemogućnostjo — ljubeznijo — cilja se mora seveda pokazati tudi nezadostnost »sredstev«.

Režija Zarka Petana se je te — v vsebini sami utemeljene — nezadostnosti gledališke forme, ki naj v sebi nosi tudi integrativna sredstva oziroma možnosti, zavedala na tisti način, da je poskušala ustvariti »novi sintetični tip gledališča«, in je bila celo trdno prepričana, da je ta tip prisoten že v Ionescove besedilu samem. Zato je — z izjemo nekaterih formalnih odmikov — ustvarila predstavo, ki je malone v celoti zvesta celo ogromni dolžini teksta — vse do finala, kjer je bila Jeanova ponovna združitev z Marijo Magdaleno potisnjena v drugi plan, poudarjena pa je bila Jeanova popolna ujetost v *nič-nega* menazizma »dobre krčme«, torej sveta. S tem je hotea uprizoritev vključiti nekaj političnih poudarkov, hkrati pa je nujno morala priti navzkriž s temeljnim, pomenom *Žeje in lakote*, ki je seveda v tem, da se nam skoznjo razkrije popolna nemogućnost *razrešitve* v svetu, v katerem je človek postal *Bog*, ki pa se kljub temu sam sebi prikazuje kot nezadostno, po novi transcendenci hrepenenja bitje, s tem pa nam v celotnem kontekstu seveda izredno jasno razkriva tudi temeljno in absolutno stisko in krizo modernega humanističnega aktivizma. Tako pa nas je uprizoritev *Žeje in lakote* z dovolj spretno mizanscensko in igravsko rešitvijo tretje epizode »Crne maše v dobri krčmi« neutrudno prepričevalo, da je protislovje med človeškim in objektivnim vendarle razrešljivo — ne na način Ionescove vere v ljubezen, ki nam jo razkrije finalno soočenje Jeana in Marije Magdalene in ki sega preko sveta, ampak — s preprosto likvidacijo sveta, kakršen se nam prikazuje v »dobri krčmi«. V ljubljanski uprizoritvi je tu Jeanova figura potisnjena v ozadje, beda in brezizhodnost pa naslikana v tako brezobzirni in neprizivni luči, da naravnost kliče po razrešitvi in izhodu — ki bosta očitno mogla razrešiti celoten moderni svet. V sklopu tega prepričanja je Jeanova vizija *edenskega vrta* seveda le nepotreben privesek dogajanju, njegov pomen pa v tem, da ostane Jean v celoti in popolnoma ujet v njegovo izničenje.

Seveda je na tem mestu moralo priti do temeljnega nesorazmerja ne samo med uprizoritvijo in besedilom, ampak tudi med režijom in igravci. Lojze Rozman je namreč upodobil Jeana izključno iz stališča hrepenenja. Priznati mu je seveda treba vsa moderna in do skrajnosti ekonomizirana igravska sredstva, ki se v celoti gibajo v smeri miselnega doživljanja sveta, se pravi, da le redko postanejo romantična na sentimentalni način, tako da bi zavestno kar je seveda popolnoma v skladu s pomenom, ki ga njegova vloga zavzema v dramskem kontekstu. Nekaj sentimentalnih prvin je bilo mogoče odkriti v Mariji Magdaleni, ki jo je igrala Majda Potokarjeva. Vendar pa je iz že omenjenih razlogov pomen te vloge v ljubljanski uprizoritvi dovolj močno in usodno omejen. Vendar pa je na tem mestu najpomembnejše to, da se objektivni pomen teh dveh vlog v sklopu celotne problematike ni mogel uveljaviti do tiste mere, da bi postala temeljna nezadostnost in hkrati nerazrešljivost modernega evropskega aktivizma razvidna in jasna, skratka, da bi postal realiziran smisel te najnovejše igre Eugéna Ionesca. To pa je seveda stvar režije.

Tako pa je ljubljanska uprizoritev ostajala na ravni docela neadekvatnega sentimentalizma. Naše zanimanje seveda v prvi vrsti ni moglo slediti logičnemu toku odnosov Jean-Marija Magdalena, ampak prvenstveno le Jeanovemu odnosu do brezobzirno izničitve sveta »Črni maš v dobri krčmi«. Le-to pa v besedilu ne more opravljati temeljne funkcije, saj ima lahko predvsem le ta pomen, da postaje Jeanovega *križevoga pota* uveljavi do tiste najvišje možne mere, v kateri nima staro hrepenenje samo po sebi — kot težnja k transcendentnemu — nobene pomena več, ko se mora v sebi zlomiti in ponovno zamenjati svoj objekt in svoj cilj — da se namreč vrne v svoje prvotno izhodišče, k ljubezni, k Mariji Magdaleni, torej tja, kjer se je začelo kot negacija. To pa je v bistvu tudi resnica Ionescove usode in resnica temeljnih zakonitosti njegove dramaturgije, ki je navsezadnje pristala tam, kjer se je nekada začela kot kritika, in se hkrati sama spremenila v objekt svoje nekdanje kritike v »meščansko gledališče«. S tem pa se hkrati razkriva tudi usoda modernega sveta kot takega in njegovega aktivizma, ki nam vsemu navkljub neposredno dokazuje, da temeljne razrešitve človeka in sveta ni mogoče realizirati in da je vse le — beg v kroge.

S Petanovo režijo tretje epizode pa se je seveda nehote razkrila aktivistična in ideološki struktura slovenskega gledališča, ki kljub sorazmerno dovolj jasnemu Ionescovemu dokazu, vztraja pri aktivizmu.

Skoz to pa se najbrž hkrati razkriva tudi naša usoda.

Andrej Inkret

JAMES BOND, IDOL DRUŽBE, KI ŽIVI V IZOBILJU

Moj namen ni pisati o Jamesu Bondu, temveč o bondovstvu. Ker pa ni možno ločiti »bondovstva« od tega predmeta samega kot nekaj absolutno različnega, lahko svoj namen uresničim le tako, da pišem o obojem.

Predvajanje filma »Goldfinger« v kinu Union je bilo doživljaj, ki je kot malokatero razgibalo kulturno dejavnost ljudskih množic. Duhovna prisotnost Jamesa Bonda se je razodevala v kulturnih izgredivih romantikov po zidovih ob Titovi cesti in v zrelih ali nezrelih mnenjih potrošnikov tega filma v Delu, Mladini, na hišnih vogalih in drugod.

Od kod ta prizadetost oziroma neprizadetost, ki razodeva stvarno moč tako »slabega filma«? Kaj se je skrivalo za prikrito potrebo nekaterih, ki je ob tem filmu prišla do izraza: naj bojkotirajo »škodljiv« filme? Od kod sploh možnost pripisovati ali odrediti nekemu filmu take in podobne lastnosti?

Na vse to že delno odgovorimo, če pojasnimo, kako je sploh možno do nečesa zavzeti neko stališče. Zato, ker tisto »neka« govori nam in o nas, o naši moči ali o naši bedi, o našem iskanju ali o naši izgubljenosti. Jaz nisem kamen ali žival, da bi samo bil, jaz se pogovarjam s svetom.

In vendar, kako je možno, da svet, ki je isti zame kot zate, govori meni drugače kot tebi. Kako je možno, da jaz pripisujem istemu filmu škodljivost, ti pa ne? Kako je možno, da je moj odnos do istega drugačen kot je tvoj, da je vrednost, smisel istega zame drugačen? Zato, ker ista stvar govori o meni drugače kot o tebi, ker se moja vrednost, vrednost enkratne eksistence, vrednost ene edine in nikoli več ponovljive priložnosti, da živim, drugače izraža kot tvoja.

V našem stališču do predmeta se torej izraža stališče do nas samih, ker vrednotimo vedno stališča nas samih, ker drugače ne moremo in ker v enem in istem smislu ne moremo dati istemu predmetu dveh izključujočih predikatov, se mora naše vrednotenje »Goldfingerja« poenostaviti: ali je film škodljiv ali neškodljiv, ali nas vrednostno obogati ali pa opeštrira? Tu so mnenja deljena. Toda izbor enega ali drugega osvetljuje naše vrednotenje življenja, osmišljanje nenehnega odmiranja, večno prisotne sedanjosti.

Povedano z istimi besedami: film »Goldfinger« prikazuje samo tisto, kar prikazuje in nič drugega. On sam po sebi ne more biti izvor našega mnenja, izvor našega mnenja postane šele tedaj, ko to prika-

zovanje aplicira na nas same, kadar njegovo vsebino vključimo v vsebino našega lastnega življenja in ugotovimo, ali jo izpolnjuje ali siromasi, degenerira. Če je ta vsebina že poprej degenerirana, potem se nam seveda zdi, da jo nova degeneriranost samo še izpolnjuje in v takem primeru človek lahko pôle slavo-speve svoji izpopolnjeni degeneriranosti.

II

»Čemu farizejstvo ob Jamesu Bondu? ...« James Bond je realizacija naših nikdar ustvarjenih teženj in hrepenenj, piše D. Rupel v Mladini 6. II. 1967. Bond je tipičen predstavnik degenerirane družbe, nujen proizvod te degeneriranosti. Ker film do nje ne zavzema nobenega kritičnega odnosa, ker je samo potrošno blago, ki se nam ponuja, da ga pogoltamo, samo zato, da bi pač nekaj počeli, ker nekaj pač moramo početi, zato je škodljiv. Kljub temu pa glavni junak in sama stvarnost, ki jo film prikazuje, ni gola izmišljotina, temveč stvarnost sodobne »affluent society«, družbe obilja, normalni ritim nemega današnjega življenja.

To je družba, ki je rešila problem materialne produkcije, družba, v kateri vlada razum treznega potrošnika (v kakršne se bomo vzgojili pri nas do leta 1970) in so v skladu s njim uveljavljene odnosi človeka do človeka kot potrošnika uporabne vrednosti v človeški podobi. Pravim (specializirani) ljudje so postavljeni na pravo mesto v obstoječem, razumnem modelu potrošnika. To obstoječe vabi vsakogar k uživanju s pogojem, da se postavi na pravo mesto v njegovem mehanizmu in potem funkcionira vsklajeno, s formulo celote.

Razpon med dobrim in zlim je tu razpon med obstoječim redom in »kriminalom«, ki hoče v ta red vnesti nekaj svojega, torej nered. Kriminalc, slab človek, pa je tu vsak posameznik ali skupina, država, ki vtika svoje prste v mehanizem obilja kakorkoli drugače kot običajni potrošnik. »Trošite! Hlastajte! Goltajte!« reklamirajo ta model vsa sredstva za komunikacije. Toda to počenjate v skladu s položajem, ki vam v njem pripada.

Specializacija, ki napravi iz človeka privesek mehanizma in ovrednotenje človekovega enkratnega živ-

ljenja kot uporabne vrednosti, ki mora v času svoje uporabnosti pohlastati čim večjo količino uporabnih vrednosti, je poseben aspekt človekove alienacije, duhovne paverizacije, ki se v precejšnji meri navezuje prav na rešitev problema ekonomske paverizacije. To so plodna tla za prilivljenje in misticizem.

Bond je popolnoma prilagojen »popolnosti« obstoječega v tem smislu, kakor je neka krava prilagojena popolnosti nekega pašnika. V tej prilagojenosti se kaže samo trošenje, nikakršna ustvarjalnost in, nikakršne višje vrednosti, ki bi ločevala človeško življenje od živalskega, nobenega povpraševanja po smislu svojega lastnega ravnanja ali ravnanja svojih nasprotnikov. Bond and company so specialno dresirane zverine.

Tudi pravilnost prave stvari, za katero je delo bolj predmet potrošniškega okusa kot pa njeje lastne pravilnosti. Izbor prave strani pri njegovi nasprotnici Pussy Galore je odvisen od njegovega vpliva na njena »materinska« čustva in od zadovoljitve teh materinskih čustev (bolje potrošniških) je odvisna nadaljnja usoda sveta. Bondu in bondovcem se zdi to naključje menda tako samo po sebi umevno, da se jim o tem ne zdi vredno razmišljati.

Ravno ob tej »samoposebitumevnosti« se je treba zamisliti (sedaj, ne po letu 1970) in še bolj bi se lahko zamislili nad svojimi zamišljanji, če ne bi rekli, da je film, ki poniža človeka na žival (»živeti in razmnoževati se, to hoče tudi žival,« pravi Marx v pismu Rugeju), škodljiv kljub temu, da zadovolji marsikatera potrošniška čustva in čeprav omogoči dve uri bega od naših vsakdanjih problemov, za katerih rešitev nam daje lep nauk: da so dobra vsa sredstva, ki vodijo k cilju.

Se stokrat bolj škodljiva pa je stvarnost, ki omogoči dejansko ponižanje človeka kot žival. Tudi med nami so zverine in bondovstvo kot ideologija neodgovornosti je njihova ideologija.

»Opremiti prazno sobo je eno. Nekaj čisto drugega pa je, natrpati v sobo toliko pohištva, da se pod udira. Če ne bi rešili problema produkcije dobrin, bi moralo živeti človeštvo še danes v nekdanji hudi revščini. Če pa še zdaj ne bomo spoznali, da smo to vprašanje že rešili in se ne bomo lotili naslednje naloge, bo to prav tako tragično.«

(J. K. Galbraith, Družba, ki živi v izobilju).

Božidar Lakota

ZNANJE, SPOSOBNOST, MOŽNOST

Vedno pogosteje slišimo, da postaja študiranje privilegij. Materialni, demografski in še in še. Začejamo govoriti o neenakosti, o dejanski nemožnosti študiranja, ki prizadene nekatere med nami. Vendar je na ljubljanski univerzi do danes ostala neka osnovna svoboda, ki jo je ločilo od drugih jugoslovanskih univerz in ki je tudi marsikdaj prispevala k višanju univerzitetne temperature. To je prosti vpis.

Prvič se je selekcijski vpis pojavil v Jugoslaviji leta 1957, ko je zvezni izvršni svet z odlokom omejil vpis na nekatere fakultete. Po tem odloku pa so se načini določanja in izvajanja selekcije zaradi različnih vzrokov začeli razhajati. Običajno je bila končni sodnik fakulteta sama, ki je probleme seveda reševala s svojega, večkrat precej zaprtega stališča. Eden najmočnejših činiteljev pri določanju količine in po tej plati tudi načina sprejema je bil obstoječi način financiranja visokega šolstva, ki je temeljil na številu vpisanih študentov. Ta je poleg raznih socialnih in demokratskih momentov ohranil načelo prostega vpisa predvsem na ljubljanski univerzi.

V letu 1961/62 je bil vpis še na večini fakultet v Jugoslaviji prost. Tedaj se je odstotek osipa gibal okrog 60 in čez 60 odstotkov. Stanje je bilo nedvomno nezadovoljivo, saj je število slušateljev upadalo tako hitro, da je kontinuiranost dela postala skoraj nemogoča. Tedaj se je večina fakultet le odločila za omejitve vpisa z vsemi njegovimi dobrimi in slabimi posledicami. Skoraj vsaka pa je sistem izbire prilagodila svojim lastnim predstavam in je gradila ta svoj način na tisti predpostavki, ki se je kazala kot osnovna, ta pa se je seveda od fakultete do fakultete razlikovala. Nekatje so število študentov prikrojili razpoložljivim kapacitetam, nekatje predavateljskemu kadru, mnogokrat so izhajali iz dosežene kvalitete ravnih fakultete. Upoštevali so strokovne izpite, psihološke teste, srednješolske ocene, in to v razmerju, ki je pač bilo videti kot ustrezno. Izpiti so tako nosili v sebi skoraj vse pozitivne elemente, vendar je bila za diplomanta srednje šole, predvsem gimnazije, ki bi se hotel vpisati, negotovost ob tem sistemu velika. Sistem izpitov je dal izredno pisano sliko in se je bistveno razlikoval ne le pri različnih fakultetah, ampak še bolj pri istovrstnih fakultetah v okviru različnih univerz. Tako je prišlo do pojava, da so študentje izbirali študij ne po svoji naklonjenosti stroki ali po kvaliteti posamezne fakultete, ampak po težavnosti sprejemnih izpitov. To situacijo je najmočnejše občutila ljubljanska univerza, na kateri je vpisanih sorazmerno največ študentov iz drugih republik, ker tu pač ni bilo sprejemnih izpitov.

Opozoriti je treba še na dejstvo, da so to večina študentje, ki niso hoteli tvegati sprejemnega izpita, torej sorazmerno slabši študentje. To predpostavko potrjuje tudi sorazmerno velik odstotek osipa teh študentov v primerjavi z univerzitetnim povprečjem.

Približno taka situacija je zadnja leta vladala v visokem šolstvu: nesorazmerno velik osip, neutemeljena migracija študentov, visok kvaliteten razpon in nepovezanost bodisi med visokimi šolami bodisi s sistemom srednjega šolstva. Tako se je Skupnost jugoslovanskih univerz leto odločila, da poskusi vpeljati v osnovi enoten sistem sprejemnih izpitov na vse jugoslovanske univerze. Pripravljen je tudi že predlog oblike izpitov. Elaborat so pripravili člani oddelka za pedagogiko in oddelka za psihologijo na filozofski fakulteti v Zagrebu. Kvalifikacijski izpit naj bi obsegal splošno izobrazbo kandidatov, njihovo sposobnost

obvladanja literature, sposobnost spremljanja predavanj, sposobnost pismenega in ustnega izražanja, njihovo osnovno intelektualno sposobnost in zainteresiranost za študij. Strokovni del pa bi vključeval določeno osnovno znanje tistih predmetov, ki so za študij posamezne smeri značilni in bistveni. Poleg tega naj bi upoštevali še oceno iz srednje šole — oceno iz vseh ali pa le iz nekaterih bistvenih predmetov. Načrt vsakakor upošteva vse bistvene sestavine običajnega selekcijskega »sitak«. Glede na sedanjo situacijo pomeni tak sistem nedvomno napredek: sprostile bi se prenatrpane predavalnice, odpadli bi fiktivni vpisi, katerih števila ni mogoče oceniti, ki pa po sedanjem stanju sodeč imajo občuten delež v študentski populaciji. Zvišala bi se — zaradi boljših pogojev — kakovost predavanja in vaj, omogočeno bi bilo delo s posamezniki (zdaj imamo mnogo primerov odpadanja vaj v prvih letnikih, ker zaradi števila študentov v obstoječih pogojih ni mogoče zagotoviti vsaj približno ustrezne kakovosti), zmanjšal bi se osip, ki resno ogroža kontinuiranost študijskega procesa. Tak izpit bi kaj kmalu tudi povečal zainteresiranost srednjih šol za usodo njihovih diplomantov, saj bi neuspeh letih na izpitu pomenil neposredno nezaupnico šoli. Spremeniti bi se moral tudi odnos višja šola ali visoka šola — univerza, saj bi sprejemni izpiti na univerzi močno povečali dotok kandidatov v višje in visoke šole, če le-te ne bi ustrezno reagirale na ukrepe univerze.

Vsi ti procesi bi privedli tudi do tega, da bi se premaknila z mrtve točke nenormalna situacija prenatrpanosti programov preko vseh razumnih meja, ker bi normalizacija pri prehajanju študentov objektivneje določala potrebnost posameznih predmetov, ki je v tem organizacijskem stanju in ob sedanjem načinu financiranja sicer določljiva, vendar kaže, da je selekcija predmetov v tem stanju, ki vlada na fakultetah, skoraj neizvedljiva.

Okrog konkretne oblike kvalifikacijskih izpitov pa je še dosti nejasnosti in različnih konceptov, ki se bodo lahko enakopravno in upravičeno izkristalizirali le v široki in vsestranski izmenjavi mnenj. Nekatere fakultete več ali manj upravičeno izjavljajo, da jim izpiti niso potrebni, drugod bi si spet radi delo pri izpiti olajšali. Obstajajo dvomi v objektivnost splošnega dela izpita, ki temelji na psiholoških instrumentih. Predvsem tehnične fakultete zagovarjajo močnejše upoštevanje ocene iz srednje šole, kar je sicer kolikor toliko objektivno za samo fakulteto, ker kaže na določeno stopnjo znanja kandidata, ne upošteva pa ogromnih razlik, ki obstajajo med posameznimi šolami niti izredno majhne zveze med srednješolskim uspehom in uspešnostjo študiranja. Vprašljiva je tudi ponderacija splošnega in strokovnega dela izpita. Še posebej si bodo morale fakultete prizadevati pri sami izvedbi teh izpitov, saj je znano, da slabo ali nepopolno izpeljana selekcija ne nudi tistih prednosti, ki jih izvajalci od nje pričakujejo. Izkušnje drugih univerz kažejo, da se osip tudi ob uvedbi izpitov ni bistveno zmanjšal. Torej je treba več sodelovanja tudi s srednjimi šolami. Fakultete bi morale pravčasno izdati seznam potrebne literature, po možnosti pa tudi pripraviti s kandidati seminarje, na katerih bi le-ti to gradivo predelali in tako zmanjšali razlike, ki nastajajo zaradi različne ravni srednjih šol. Če namreč možnosti ne bodo zadovoljive, izpiti ne bodo imeli takega družbeno pozitivnega značaja, kot je predvideno. Ni nam torej potrebna le odkrita in široka razprava, ampak tudi vsestransko prizadevanje pri izvedbi, če hočemo, da se bo naše visoko šolstvo razvijalo kot integralni del naše socialistične družbe.

Andrej Klemenčič

RAZPRAVA O MATERIALNEM POLOŽAJU ŠTUDENTOV

V okviru tribune »Čas in svet« je bila v sredo dne 22. 2. 1967 v študentskem naselju razprava z naslovom »Študiraj, če zmoreš« Sodelovali so tovariši Matjaž Jugovič — komisija za materialna vprašanja pri univerzitetnem odboru ZSJ, Pavle Kogej — Republiški zavod za zaposlovanje, Majda Gaspari — IS SRS, Rudi Čačinovič — IS SRS, Janez Kocjančič — CK ZMS. Razpravo je vodil Franci Pivec.

V začetku razprave je Matjaž Jugovič pojasnil, kaj je osnovna tema razprave. Podatki, ki so bili objavljeni že v Tribuni, nam kažejo dvoje. Prvič — poslabšanje regionalne strukture študentov in drugič — slaba socialna struktura študentov. Vse to kaže, da se selekcija na univerzi ne izvaja več po sposobnostih, ampak glede na materialni položaj študentov. Omenim naj samo še najvažnejše prispevke k diskusiji. Tov. Majda Gaspari je izjavila, da bi bilo problem štipendiranja potrebno reševati že popreje. Štipendije bi morale dajati šole same. Razpolagati bi morale z določenimi, svojimi lastnimi sredstvi. Ugotavljajo, da skoraj nimamo štipendijskih skladov za srednjo stopnjo, zlasti za gimnazije. Glede štipendiranja bi morali republiški organi sami dajati zgled.

Tov. Rudi Čačinovič pa je poudaril, da nam manjka še dosti ljudi s srednjo in visoko izobrazbo. Glede zaposlitve smo trenutno v zagati. Kasneje pa bodo morale gospodarske organizacije izboljšati strukturo strokovnih kadrov. Od samega pritiska na gospodarske organizacije lahko pričakujemo izboljšanje kadrovske strukture.

V diskusiji je sodeloval tudi Pavle Kogej iz Republiškega zavoda za zaposlovanje. Omenil je, da veliko poudarjamo slabo kadrovsko strukturo v industriji, da pa je v družbenih službah še slabše. Tako je na primer v bankah le 0,6 odstotka ljudi z visokošolsko izobrazbo. Dalje je poudaril dve osnovni dilemi glede reševanja problema kadrov. Eni mislijo, da je potreben sistemski ukrep, drugi na primer, da bo proces sam uredil to stvar in da bi bil vsak normalni ukrep nevarnost za samoupravljanje. Neuspeh reelekcije direktorjev pa nam kaže, da v tem vprašanju ne smemo biti sentimentalni. Ljudje, ki imajo slabo strokovno izobrazbo, se sami ne umikajo. Zapišajo se za »tri zidove«. Prvi zid so njihovi somišljeniki, drugi ustvarjajo se familiarni odnosi v kolektivu in tretji taki ljudje, ki se čutijo ogrožene, se povezujejo z vodstvi.

Vprašanje pa je, ali je moralno, da prepustimo samo ekonomskemu pritisku, da to vprašanje reši? Ali ne bomo s tem dopustili, da bo podjetje prišlo na rob propada. Zato se postavlja zahteva po sistemskem ukrepu.

Opozoril je, da se večkrat kritizira kadre v podjetju. Res je, da so strokovnjaki v podjetju dostikrat neučinkoviti, odvisni pa so od glave podjetja. Če ta ne dela, strokovnjaki med seboj niso usklajeni, in se sami izživljajo.

Sam vrh mora biti sposoben voditi kadre. Če bi bil ta vrh sposoben, bi v podjetje dobili ustrezne strokovnjake. Družba je nekaj več kot posamezno podjetje. Nemoralno je puščati stvari, da grede same po sebi.

Na ugovor, da je podjetja mogoče voditi tudi »z naravnimi sposobnostmi«, pa je pripomnil, da je to samo metanje peska v oči. Zahodne izkušnje nam kažejo, da je tam samo okrog 14 odstotkov ljudi na vodstvenih položajih, ki nimajo ustrezne formalne izobrazbe. Vendar so svojo sposobnost dokazali tudi s svojim dolgoletnim delom.

Tone Pačnik

VOLITVE NA NIZOZEMSKEM

Petnajstega februarja so bile na Nizozemskem nove parlamentarne volitve, čeprav bo štiriletno mandatno obdobje sedanjega parlamenta poteklo šele julija. Nove volitve so postale nujne, ker se ni mogla v zadnjem času obdržati v sedlu niti prvotna desničarska niti po njenem padcu osnovana koalicijska vlada, ki jo je parlament strmoglavil oktobra lani. Ko je namreč grozilo, da bo prišla vlada pod premočan vpliv levičarjev, je desno krilo največjega koalicijskega partnerja, to je Katoliške ljudske stranke, doseglo razpad koalicijske. Vladno krizo je kraljica Julijana rešila na ta način, da je osnovala začasno vlado z nalogo, naj pripravi nove parlamentarne volitve in opravi najnujnejše vladne posle.

Kako je prišlo do tako zamotane situacije in kaj si lahko obetamo od novih volitev?

Ti dve vprašanji sta zvezani s splošnim strankarskim in političnim položajem v tej najgostejše naseljeni severni deželi, kjer na vsak kvadraten kilometer pride kar 373 prebivalcev. Zato naj ga na kratko opišemo.

V nizozemskem parlamentu, ki ima 150 poslanskih mest, sedi deset strank in en neodvisen poslanec, ki ne pripada zdaj nobeni stranki, ker je pred kratkim izstopil iz ene od njih, vendar pa ni zapustil tudi svojega sedeža v parlamentu. Teh deset političnih strank (skupno jih je registriranih 37) je v parlamentu zastopanih z naslednjim številom poslancev:

LEVICA:	komunistična partija	4
	pacifistična — socialistična	4
	socialistična delavska stranka	43
SREDINA:	protirevolucionarna stranka	13
	katoliška ljudska stranka	50
	krščansko-historična unija	13
DESNICA:	liberalna stranka	16
	kmečka stranka	2
	politično reformirana stranka	3
	reformirana politična zveza	1
	Voogd (bivša kmečka stranka)	1

Vse stranke, razen seveda komunistične, si na vso moč prizadevajo, da bi veljale za protikomunistične. Če odmislimo dejstvo, da je dežela na čelu krona, ki ji komunistično gibanje ne more biti posebno pri srcu, tiči vzrok za protikomunistično usmerjenost strank predvsem v tem, da je Nizozemska pod močnim vplivom katoliške in protestantske cerkve. A tudi tu ni enotnosti. Štiri frakcijske protestantske stranke so zelo jasen izraz velike različenosti, ki vlada na Nizozemskem v verskih nazorih. Še bolj je to razvidno iz podatka, da v deželi vedri kar preko 75 cerkvenih in verskih skupnosti.

Politične razlike so tako velike, da lahko sodelujejo med sabo največ po tri stranke, ki so sposobne priti v poštev za sestavo vlade le pet velikih strank, ki imajo v parlamentu največ poslancev. Vendar pa kolikor toliko enotno zastopati ista stališča. V praksi ni mogoča nobena koalicijska brez Katoliške ljudske stranke, ki ima v parlamentu največ glasov. Zato tudi ni nič čudnega, da se je po drugi svetovni vojni izmenjalo že enajst vlad, a ta stranka je kljub temu že trinajst let lastnik »stolčka« za zunanje zadeve.

Na Nizozemskem komajda veljajo volilne omejitve, s katerimi bi bilo mogoče raznim strankam, ki nastopajo vsega le s peščico članstva, preprečiti njihovo zastopstvo v parlamentu. V Zvezni republiki Nemčiji je v veljavi klavzula, po kateri stranke, ki dosežejo na volitvah manj kot 5 % vseh glasov, ne morejo biti zastopane v Bundestagu. Nekaj podobnega velja v Veliki Britaniji, kjer poznajo tako imeno-

vani sistem volivnih okrožij. Vsako teh okrožij namreč zastopa v parlamentu le en kandidat večine, vsem drugim so vrata Spodnjega doma zaprta.

V nasprotju z navedenima dvema sistemoma volitev pa pri nas namreč lahko vsak državljani ustanovi lastno politično stranko, ki more skorajda nemoteno sodelovati na volitvah, brž ko zbere vsaj 25 članov, da se lahko registrira.

Dežela je razdeljena na 8 volilnih okrožij. Stranke se udeležujejo volitev v posameznih okrožjih. Tiste med njimi, ki niso zastopane v parlamentu, morajo svojo pravico do nastopanja na volitvah plačati — to je edina resnična ovira njihovemu delovanju — s tisoč guldn ali s približno 320.000 starih dinarjev, in to v vsakem okrožju, kjer se udeležujejo volitev. Če zbere takšna stranka manj glasov kot tri četrtine volilnega minimuma, pripada vložen denar državi. (Volilni minimum je pri 150 sedežih v parlamentu 1/150 celotnega števila glasov.)

To pomeni, da potrebuje posamezna stranka za en sedež v parlamentu le 1/150 ali 0,67 % vseh upravičenih glasov. Pravico do uporabljanja radia in televizije za svoje propagandne nastope med predvolilno kampanjo pa si pridobi šele v primeru, če nastopa kot volilni kandidat v vseh okrožjih. Takšnih strank je v sedanjih volilni kampanji 16.

Nemara ne bo odveč, če skušam za ilustracijo na kratko opisati značaj in politične cilje nekaterih malih strank, saj to nedvomno ni brez pomena pri presoji njihove politične zrelosti.

Najbolj ekstremen primer stranke je nedvomno tako imenovana Stranka za samce, ki si je za cilj svojega političnega udejstvovanja izbrala nič manj in nič več kot dosego zmanjšanja davka za samce, kar bo za politično življenje Nizozemcev nedvomno imelo revolucionarne posledice. Če pa se stvar izjalovi, ubogim samcem očitno ne bo preostalo drugega, kot da se hočeš nočeš oženijo.

Po svoje je zanimiva tudi Kmečka stranka, ki je na splošnih volitvah leta 1963, ko je nastala (pozneje pa tudi na občinskih in provincijskih glasovanjih), prestrašila nekatere voditelje drugih strank, saj si je svoje glasove zagotovila iz njihovih vrst in nekaj časa je kazalo, da bo v parlamentu zasedla celo več mest, kot jih ima zdaj. Vendar pa je zaradi svoje konservativnosti, brezprogramskosti in nenačnosti lani prišlo v njej do razkroja, tako da je razpadla kar v tri frakcije, ki se med sabo silno žrejo in napadajo, zato ni verjetno, da bi si na sedanjih volitvah pridobila kaj več glasov.

Med na novo nastalimi strankami ima največ možnosti, da pride v parlament D 66 (Demokracija 66), ki se nagiba bolj v levo in ima praktičen ter dokaj jasno izdejan program, zato bo verjetno največ pristašev pridobila med sredinskimi volilci.

Nedvomno je bilo skoraj za šestmesečno brezvladje na Nizozemskem, ki se zdaj končuje s predvolilno kampanjo značilno živahno politično delo, kar dokazuje številni kongresi, razgovori in razpravljajna na vseh nivojih političnega in socialnega življenja. Vendar pa je treba žal ugotoviti, da gre političnim strankam v večini primerov le za to, kako bi si najbolj utrdile ali izboljšale svojo politično pozicijo in s tem zavarovale svojo neposredno korist.

Ali pomenijo sedanje volitve prekinitev s strankarsko in politično razpršenostjo nizozemskih družbe? Prav gotovo ne! Skoraj gotovo je, da bo postala politična voda na Nizozemskem še bolj motna in kalna kot je, saj bodo strankarske razprtije očitno tudi poslej poglavitna vsebina našega političnega življenja.

Gerrit Bussink
Amsterdam

ZA RAZPRAVO

(Nadaljevanje s 3. strani)

po sebi ne bi bilo a priori negativno. Od šestih članov uredništva sta dva študenta filozofske fakultete (»čista« filozofija in slavistika). Drži pa, da so ne samo v pisanju, temveč tudi v posameznih študentskih dejavnostih (tako tudi v vodstvu študentske organizacije), vsaj v večini prisotni študenti družbenih ved. Vsekakor bo treba tako v Tribuni kot v študentski organizaciji vlagati napore, da se razširi aktivnost in sodelovanje tudi na ostale študente nedružbenih fakultet. Večina organizacijskih predlogov, ki jih tukaj podajamo, težijo k temu, da se vključi širši krog študentov predvsem s tehniških fakultet.

Namen teh kritičnih pripomb na pisma v Tribuni ni zmanjšati teže njihove kritike, temveč teže njihove argumentacije in posameznih izhodišč. V celoti gledano torej gre za kritiko, ki ji hočemo v okviru zborov po fakultetah in razpravah v Tribuni dati popolnejši in ustrežnejši smisel. Sele po takšni poti bo mogoče podati tudi oceno z ustreznimi konkretnimi predlogi, o katerih bo razpravljaj razširjeni plenum in zbor UO ZSJ.

Univerzitetni odbor in uredništvo sta na podlagi sklepa zborov bralcev in sodelavcev Tribune, sej univerzitetnega odbora in pisem v prejšnji številki ugotovila, da je glede na posamezna ugotovljena dejstva (ožji krog sodelavcev, odsotnost članov, ki gosirajo in poročajo o dogajanjih na univerzi in v znanosti, visok teoretični nivo članov) potrebno:

— V dogovoru s fakultetnimi združenji zveze študentov bosta univerzitetni odbor in uredništvo Tribune sklicala zbere sodelavcev in bralcev na posameznih fakultetah. Na zborih bo uredništvo pojasnilo svoj koncept in probleme, ki nastajajo pri delu v uredništvu. Prav tako bo uredništvo na takih zborih zahtevalo in omogočilo večje sodelovanje študentov pri uresničevanju koncepta. Zaželeno je, da bi prvi zbori bili na fakultetah, ki so že izrazile pripravljenost za sodelovanje (filozofska fakulteta, medicinska fakulteta, visoka šola za politične vede in tako dalje). Zbori na fakultetah sodijo v sklop priprav na razširjeni plenum in zbor sodelavcev in bralcev Tribune.

— Uredništvo in UO bosta na podlagi skupne ocene s posameznimi fakultetnimi združenji proučila možnosti, da se posameznim fakultetam omogoči sodelovanje oziroma, da po eno številko Tribune uredi fakulteta (s tem mislimo tako na študente kot na pedagoški kader.)

— Pravilnik o odnosih med uredniki, konceptom in odgovornostjo, status odgovornega urednika, bo moral urediti delovne odnose v uredništvu. Prav primer objave Pahorjeve glose je dokaz, da so nezdružljive razmere, kjer vsak urednik odgovarja za svojo rubriko, medtem ko odgovorni urednik odgovarja zgolj abstraktno za vse. Status odgovornega urednika in urednikov je sicer določen v statutu Tribune, vendar bo treba delovne odnose jasneje prikazati v posebnem pravilniku. Pravilnik bosta izdelala oba podpisana organa po razpravah in plenumu. Pravilnik bo objavljen v Tribuni.

— Seje uredništva bodo odslej tudi dejansko javne. Vsaka naslednja seja bo tudi napovedana, s čimer bo omogočena prisotnost tistih, ki imajo konkretne predloge in prispevke za ureditev Tribune.

— Urejeno financiranje Tribune je vsekakor eno izmed vprašanj, ki ni brez negativnih posledic za strokovno delo pri neposrednem tehničnem urejanju in pridobivanju novih stalnih sodelavcev ter urednikov, še posebej pa za normalno redno tiskanje in izdajanje.

Nanizali smo zgolj nekaj predlogov, ki v osnovi že izhajajo iz takšne ali drugačne ocene dela Tribune. Ne gre nam tedaj toliko za oceno, ki jo bo mogoče podati šele po razgovorih s predsedniki fakultetnih odborov in zborih bodo sprožili takšne ali drugačne misli, skratka — razprava na fakultetah. Omejujemo se zgolj na predloge, ki, upamo, vo. S tem odpiramo širšo razpravo v Tribuni in študentski organizaciji nasploh, hkrati pa se ob tem ne omejujemo samo zgolj na besedičenja, temveč tudi na konkretne spremembe in reorganizacijo urejanja.

Univerzitetni odbor in uredništvo

DILEME SODOBNE KITAJSKE IN KULTURNA REVOLUCIJA

ske zunanje politike. Njena temeljna komponenta, v skladu z voluntarizmom na notranjem področju, je postala težnja po najširši, globalni afirmaciji veliko-državne vloge Kitajske v mednarodni skupnosti.

Politika velikega skoka je ustvarila na vseh področjih družbenega življenja močno dezorganizacijo, gospodarstvo pa je utrpelo nenadomestljive izgube in ogromno škodo. Zanjšanje kmetijske proizvodnje je povzročilo v letih 1960 in 1961 hudo lakoto ter ustvarjalo težko gospodarsko in politično krizo. Pod pritiskom vseh slabosti in težkih posledic te avanturistične politike je moral del vodstva okoli Mao Ce Tunga v letu 1961 končno popustiti. Namesto nje se je uveljavila zmernejša usmeritev, ki jo je že ves čas odločno zastopal Lio Sao Ci. Naslednje leto je ta usmeritev docela prevladala in do 1. 1965 nastopi obdobje tako imenovanega »prilaganja narodnega gospodarstva«. V tem času je bila odpravljena večina posledic predhodnega obdobja. Na številnih področjih gospodarstva so se pričele postopno in v omejenem obsegu uveljavljati ekonomske zakonitosti. V publicistiki, kjer je bilo občutiti znatno liberalizacijo, so se mnogi znanstveniki in javni delavci začeli odkrito zavzemati za pospešitev teh procesov.

Septembra 1965 l. je politbiro CK KP Kitajske razpravljalo o načrtu III. petletnega gospodarskega plana, kjer je prišlo ponovno do ostrega spopada med zastopniki dveh konceptov razvoja. Dosežen je bil sicer nekaj kompromis, vendar po mnenju Sreta Tomiča s tem Mao Ce Tungova skupina ni bila zadovoljna in je imela to za trenutek, ko je treba preiti v ofenzivo ter dokončno obračunati z razlikami in odpori v državnem in partijskem vodstvu.

»Proletarska kulturna revolucija« je formula za obliko političnega boja, s katerim si omenjena skupina prizadeva ponovno uveljaviti svoj koncept kitaj-

skega socialističnega razvoja. Dr. Sonja Dapčević-Oreščanin je poudarila, da je bil ta boj splošno navidez naperjen le proti znanstvenikom in javnim delavcem, ki so se javno zavzemali za tako imenovani »ekonomizem« in »kapitalistično pot«. Kasneje se je usmeril predvsem na politično diskvalifikacijo številnih partijskih in drugih funkcionarjev. Tov. Dapčević sodi, da je ena glavnih značilnosti kulturne revolucije ta, da se tako pomembno gibanje ne vrši preko obstoječih družbenih institucij, temveč s sodelovanjem določene dijaške in študentske mladine, ki deluje kot podaljšana roka armade.

Ko je analiziral vzroke, ki narekujejo tako obliko političnega boja, je Vinko Trček poudaril, da je bila skupina Mao Ce Tunga vse od leta 1961 odrinjena na položaj »opozicije«, vendar se ni pasivizirala, marveč je razvijala svojo ideološko platformo ter se pripravljala na politični nastop.

Značilnosti te ideologije so nekatere tradicionalne, utopične predstave o socializmu, ki izvirajo še iz revolucije. Izkorišča se odpor množic do pojavov privilegijev, egoizma, avtoriteta, vulgarnega interesa in individualizma, ki so dobili v obdobju prilaganja narodnega gospodarstva dejansko nekoliko večji obseg.

Proces političnega boja je v polnem razmahu in ga v celoti še ni mogoče oceniti ter predvideti njegove posledice. Ugotoviti pa moremo, da je kulturna revolucija — kot spopad za strategijo gospodarskega razvoja LR Kitajske — s svojim obsegom in značajem, ne bo mogla ostati v predvidenih okvirih svojih avtorjev. Sprožila bo številne družbenoekonomske procese, ki bodo bistveno vplivali na kitajski razvoj.

Pri razmišljanju o kitajski kulturni revoluciji pa se moramo zavedati tudi njenega širšega, mednarodnega pomena, saj gre za eno pomembnih dežel v razvoju, ki predstavljajo tisti % sodobne mednarodne skupnosti, katere velik del si prizadeva uresničiti svojo pospešeno družbenoekonomsko preobrazbo na socialistični osnovi.

Boris Cizelj

Od socialistične revolucije naprej ima LR Kitajska pomembno mesto v sodobni mednarodni skupnosti in v mednarodnem delavskem gibanju. Poleg drugih momentov ji daje tako mesto tudi specifičnost njenega družbenoekonomskega in političnega razvoja. Proučevanje tega razvoja otežuje njegova zaprtost in posebna kontinuiteta tradicij. Pomanjkljivosti »evropskega« družboslovnega instrumentarija so se morda še najbolj izrazile v primeru ocen in analiz tako imenovane »velike proletarske kulturne revolucije«, ki je že več kot pol leta eden izmed najzanimivejših procesov svetovnega družbenega razvoja.

Jugoslovanske strokovnjake na tem področju je nedavno zbrala Visoka šola za politične vede v Ljubljani na posvetovanju DILEME SODOBNE KITAJSKE IN PROLETARSKA KULTURNA REVOLUCIJA. Čeprav je naša sinologija zelo skromna, lahko ugotovimo, da je udeležencem posvetovanja uspelo najti zadovoljive odgovore na večji del vprašanj, ki se nam ob proučevanju sodobnega kitajskega razvoja postavljajo.

RAZVOJ DILEME IN VSEBINA KONCEPTOV

Spopad dveh osnovnih konceptov socialističnega družbenoekonomskega razvoja Kitajske, ki polarizira njeno vodstvo in predstavlja temeljni vzrok sedanjega kritičnega položaja, ni novejšega datuma. Svoj formalni začetek beleži v obdobju 1956—1958, ko se je odločilo o politiki velikega gospodarskega skoka. Delu vodstva s protagonistom Mao Ce Tungom je takrat uspelo na osnovi izrednih dosežkov prvega petletnega načrta gospodarskega razvoja (1953—1957), uveljaviti za drugo obdobje še hitrejši tempo in predvideti še močnejšo akumulacijo. Industrializacija je v tem načrtu dobila absolutno prioriteto, kmetijstvo pa je postalo le vir akumulacije. V skladu s takimi zahtevami so bile organizirane komune in zadruge po vojaških načelih. Kampanje, ki so zajemale tudi do 100 milijonov ljudi, so postale osnovna oblika mobilizacije množic za uresničevanje pospešene gospodarske in družbene preobrazbe dežele. V tem obdobju so doživela bistveno spremembo tudi načela kitaj-